

Pensjonistuniversitetet Nedre Romerike PUNR 10 år

Historikk skrevet i 2003 av
Olav Blichner og Kjell Solberg

Pensjonistuniversitetene, idé, opprinnelse og hovedtrekk.

På begynnelsen av 70-tallet begynte flere å interessere seg for den kommende utvikling i befolkningsstrukturen i industrialiserte land. Lavere pensjonsalder og økt levealder sammen med bedre helse og bibehold av fysisk og mental funksjonsevne hos eldre kunne gi en total endring av pensjonistenes livsbetingelser. Et initiativ i den anledning ble tatt av Pierre Vellas, professor i politisk økonomi ved universitetet i Toulouse. I 1972 arrangerte han en sommerskole som tilbød pensjonister et program med forelesninger, konserter, guidede turer og andre kulturaktiviteter. Hans tanke var å gjenta dette hver sommer. Men begeistringen og oppslutningen var så stor at han måtte lansere et helårsprogram. Og i løpet av kort tid spredte initiativet seg og er nå blitt en stor internasjonal bevegelse med millioner av deltagere.

Det opprinnelige navnet var "Universitet for den tredje alder, U3A". Den tredje alder er blitt internasjonal betegnelse på den fasen i livet der man har gått ut av arbeidslivet, men fremdeles kan delta aktivt i samfunnet. For en del vil den fjerde alder være neste fase der man blir en passiv pleiemottager. Et viktig mål for U3A vil være utsette denne overgangen. Bevegelsens hovedmål er således å bidra til å gjøre pensjonist-tilværelsen til en verdifull tid for den enkelte og for samfunnet. Dette skal oppnås ved en tredelt formålsparagraf:

- **Gi undervisning i emner av felles interesse**
- **Aktivisere det enkelte medlem til egen innsats**
- **Tilby et sosialt fellesskap.**

I dag er flere navn i bruk, men U3A (U3E i spansk-talende land) er mest utbredt. De fleste har valgt beholde universitetsbetegnelsen fordi de vil legge lista litt høyt. U3A skal være mer enn en pensjonistforening. Imidlertid skal adgangen være fri for alle uten formelle krav, og kurs som gis er uten eksamener. "Universitet" skal oppfattes i ordets opprinnelige betydning som et fellesskap av personer som ønsker intellektuell vekst og stimulans, ikke som en eliteskole for utvalgte.

Etter hvert som U3A-bevegelsen bredte seg, tok den flere lokale former. Men to hovedmodeller er fremherskende: den franske (Toulouse-modellen) og den engelske (Cambridge-modellen). I den franske har man en tilknytning til et universitet med lærere derfra (faglig høyde), mens i den engelske modellen er hver forening selvstendig og foreningens egne medlemmer er både lærere og elever. Denne formen dominerer i UK, Australia og Sør-Afrika. Forøvrig ser det ut til at universitetstilknytning er vanlig.

Internasjonalt ble det i 1975 dannet et overordnet organ AIUTA (Association International des Universités du Troisième Age). De arrangerer verdenkonferanser hvert annet år, neste gang i Shanghai 2004. AIUTA er et forum for utveksling av tanker og ideer, ikke et samordnende organ med myndighet. Tiltross for dette er det en forbausende ensartethet blant gruppene i de forskjellige land. Den spesielle U3A-idéen har tydeligvis truffet et stort behov.

Noen klipp fra utviklingen.

Etter starten i Toulouse i 1972 spredte U3A-bevegelsen seg raskt. I 1975 ble AIUTA dannet i Genève. Statuttene for AIUTA ble godkjent året etterpå ved et møte Charleroi, Belgia med tilslutning også fra UNESCO.

I 1981 kom Storbritannia med, og da ble modellen vesentlig forandret. Dr. Peter Lasett fra Trinity College i Cambridge var opphavsmann til den nye engelske modellen (eller Cambridge-modellen) der hovedsaken var en løs organisasjonsform uten tilknytning til noe universitet, men med bibehold av universitet i navnet for å tilkjenne et høyt siktemål. Et typisk trekk ved den engelske modellen var at medlemmene ble sett på som ressurspersoner som selv kunne påta seg å være veiledere/lærere i visse fag. I UK er det i dag 516 U3A-foreninger med 126 714 medlemmer (april 2003).

I flg. kinesiske Internett-sider ser Kina ut til ha kommet tidlig med (1980) og har i dag en imponerende U3A- bevegelse med 19 300 grupper og 1,81 mill. medlemmer. Kina arrangerer neste års AIUTA kongress i Shanghai.

Tidspunktet for starten i USA er litt uklar. Per i dag finnes det pensjonistuniversiteter registrert på Internett i 33 stater med til sammen 100 grupper. Den mest aktive staten er forståelig nok pensjoniststaten Florida med 15 foreninger. De amerikanske foreningene, gjerne kalt "Institutes for Learning in the Third Age", ser alle ut til være tilknyttet universitet eller college.

I 1983 kom Latin-Amerika med der det nå er U3E-avdelinger i Argentina, Brasil, Bolivia, Chile, Mexico, Paraguay, Uruguay og Venezuela. I disse landene er den franske modellen med universitetstilknytning fremherskende. Til Australia kom U3A-bevegelsen i 1984. En gruppe personer som arbeidet med velferd for eldre fattet stor interesse for U3A-konseptet. Per i dag er det 130 U3A-grupper (Cambridge-modellen) med totalt ca. 30 000 medlemmer, og bevegelsen regnes som den raskest voksende utdannelsesektoren der. Det finnes ikke noe nasjonalt samordnende organ, men gruppene er svært ivrige på Internett bla. gjennom nettstedet "U3A Talk".

Sør-Afrika er et aktivt U3A-område med 55 registrerte avdelinger. De ser ut til ha et imponerende kurstilbud som omfatter det

meste: historie, kunstforståelse, arkitektur, finans- og investeringsanalyse, poesi, musikk, jus i hverdagen, slektsgranskning, diverse språk, bokstudier, dans, bridge, sunn mat, osv.. Det er forøvrig interessant merke seg at disse ser ut til drive på samme måte som PUNR med månedlige foredrag om emner av felles interesse og små studiegrupper som møtes privat.

For Europa eksisterer en nettside med lenker til U3A i de enkelte landene. På denne siden oppgis kontakter til grupper i Tyskland, Belgia, Spania, Finland, Frankrike, Italia, Luxemburg, Nederland, Polen, Storbritannia, Sverige og Slovakia. Mange U3A har sofistikerte hjemmesider. Det er skuffende at Norge ikke finnes med her. Vi har tydeligvis en jobb gjøre for komme på det internasjonale kartet.

Fremveksten i Norge.

Det er Folkeuniversitetet (FU) i Norge som har satt i gang de fleste Pensjonistuniversitetene her i landet, i motsetning til i mange andre land hvor initiativet ofte er kommet fra enkeltpersoner.

I Norge har dannelsen av Pensjonistuniversiteter følgende bakgrunn:

Studentersamfunnets Friundervisning ble opprettet ved Universitetet i Oslo så tidlig som i 1864. Formålet var gi voksne muligheten til ta del i den kunnskapen som lå i universitetsmiljøet i form av kursvirksomhet. Disse kursene skulle være gratis eller fri, derav navnet.

I 1914 kom Trondheim med og i 1935 Bergen.

Etter den annen verdenskrig ble navnet i 1948 endret til

Studentenes Friundervisning. Den ble nå en landssammenslutning.

I 1952 ble navnet igjen endret, nå til **Folkeuniversitetet.**

Folkeuniversitetet Nedre Romerike ble etablert i 1953. I dag har det 120 avdelinger spredt over hele landet.

I 1982 startet det første Pensjonistuniversitetet i Norge i Oslo. Folkeuniversitetet hadde frem til da gitt undervisning på eldresentra og hadde således en viss bakgrunn.

Initiativet fikk en overveldende tilslutning. Tiltaket ryktes i Oslos omegn. Asker og Follo kom i gang i 1984. Året etter ble "Normalvedtekter" vedtatt for de pensjonistuniversitetene som valgte å bruke det lokale Folkeuniversitet som sekretariat. I dag er det registrert vel 40 pensjonistuniversiteter i Norge, ca. halvparten med tilknytning til Folkeuniversitetet. I Norge har Folkeuniversitetet til en viss grad utgjort en overbygning og har bidratt til en felles innretning bla. gjennom Vedtektene og Landskonferanser hvert annet år.

Ved siste Landskonferanse i 2002 ble det nedsatt et utvalg for å utrede felles navn og plattform samt organisasjonsstruktur og tilknytning til Folkeuniversitetet og/eller dannelse av en egen landssammenslutning. Gruppen vil sannsynligvis også anbefale foreningene å ta i bruk Informasjons- og Kommunikasjons- Teknologi (IT) for å bedre informasjonsspredningen og effektivisere driften.

PUNR - Vår egen forening, etablering og de tilbakelagte 10 år.

Initiativtaker og drivende kraft i opprettelsen av PUNR i 1993 var avtroppende styreleder i Folkeuniversitetet Nedre Romerike, Odd Heggelund. I Akershus Romerike Blad ble det tillyst et orienteringsmøte 30. august kl. 12.00 i Folkeuniversitetets leide lokaler i Voldgaten 1. i Lillestrøm.

I alt 26 interesserte var møtt fram. Det ble gitt en orientering om Pensjonistuniversiteter andre steder i landet og at et interimsstyre hadde arbeidet med å etablere et tilsvarende på Nedre Romerike.

Forslag til vedtekter, budsjett og sammensetning av det første styret ble lagt frem. Årskontingenten var satt til kr. 200 per år og inkluderte da medlemsavgift til Folkeuniversitetet. De fremlagte forslagene ble vedtatt med mindre endringer.

Til styre ble valgt:

- **Sverre Damm**
- **Margaret Pran**
- **Svein Ramstad**
- **Olav Gorset**
- **Svein Erik Pedersen**
- **Sverre Øygarden, varamedlem**
- **Claus Nissen Riiber, varamedlem**

Sistnevnte var forøvrig en av stifterne av Folkeuniversitetet Nedre Romerike. Margaret Pran ble senere av styret valgt som PUNRs første leder. Under hennes ledelse ble det lagt opp et program bestående av foredrag, kunst/kultur-utflukter gjerne med forutgående foredrag om emnet og en viss gruppevirksomhet. Denne modellen er siden blitt fulgt.

Folkeuniversitetet fungerte som sekretariat og tok seg av de vanlige administrative rutinene. Imidlertid gikk Folkeuniversitetet Nedre

Romerike konkurs og opphørte 7. august 1995. Ved dette fikk PUNR en fri stilling og overtok selv sekretær- og økonomifunksjonen, en forandring som viste seg være fordel bla. ved mer effektiv drift og dessuten var dette i tråd med formålet - aktivisere medlemmene.

Medlemstallet i PUNR har i foreningens ti-årige historie vokst fra 37 i oktober 1993 til 440 i dag (november 2003), en sterk indikator på at foreningens programmer har vært interessante for stadig flere. Veksten har ført til et luksusproblem: nemlig egnet sted holde møtene. Etter starten i Voldgaten flyttet PUNR til Høyres hus i 1994, videre til indremisjonens lokaler, Kirkegt. 1 høsten 1996 og endelig til nåværende sted - Lillestrøm Kultursenter i sept. 2001.

PUNRs ledere i ti års perioden har vært:

- **Margaret Pran (1993-95)**
- **Sverre Øygarden (1995-97)**
- **Arvid Tjeldnes (1997-99)**
- **Eva Knoph Larsen (1 999-2001)**
- **Nils-Kristian Solsrud (2001-02)**
- **Olav Blichner (2002-04)**

PUNR i dag og tanker om fremtiden.

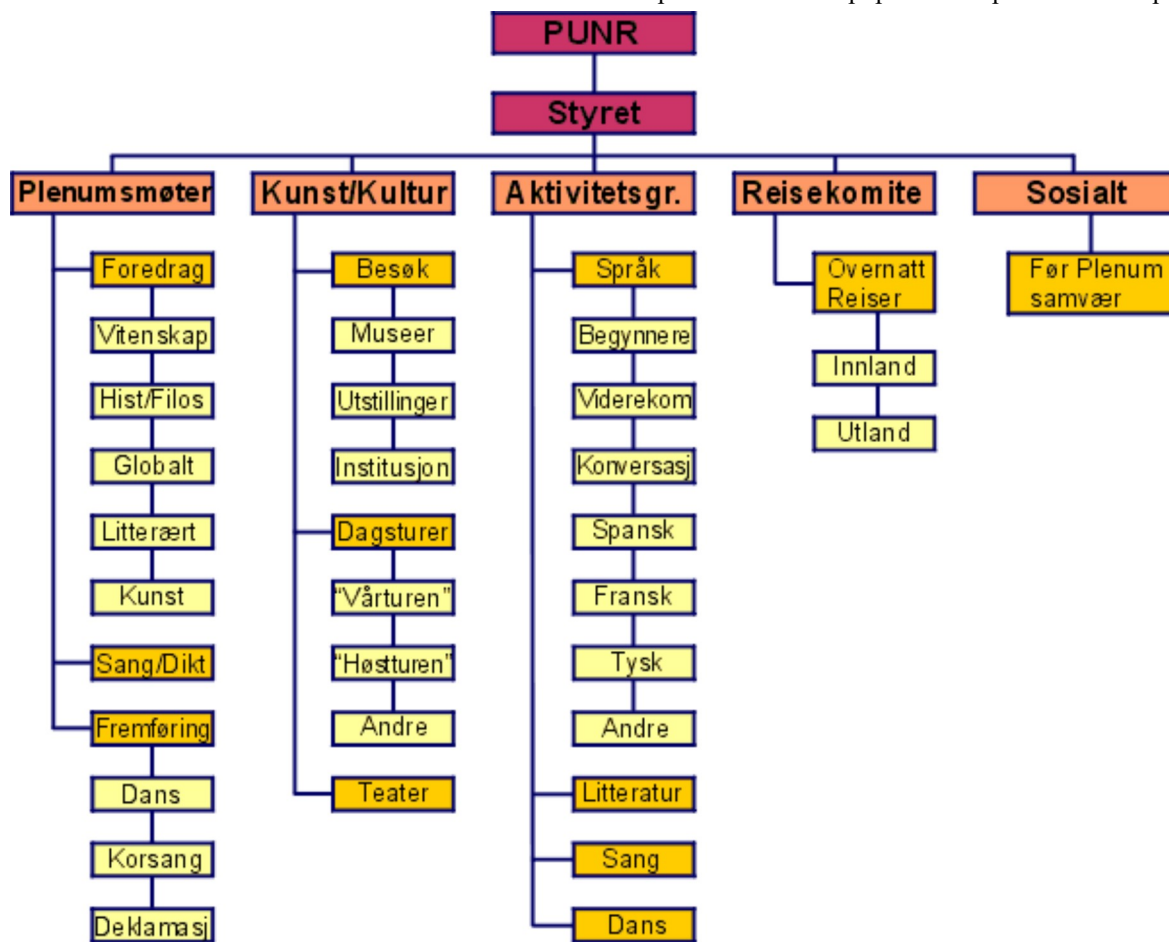
Oppslutningen om PUNR har, gjennom de ti årene det har eksistert, vært jevnt økende slik at vi per utgangen av november 2003 teller 440 medlemmer. Med unntak for tiden med vervingsstopp har økningen vært tilnærmet linear.

Dette har lagt det økonomiske grunnlaget for organisasjonen. Den relativt gode økonomien har resultert i at man har kunnet trekke til seg topp foredragsholdere til de månedlige plenumsmøtene. Man skal her ikke utelate å nevne at en rekke av disse fremragende foredragsholdere har gjort dette vederlagsfritt.

Den gode økonomien har også resultert i at man har kunnet leie mer hensiktsmessige lokaler og dermed åpne for de mange interesserte som ønsket å bli opptatt som medlemmer i PUNR.

I følgende figur er Pensjonistuniversitetets aktiviteter fremstilt skjematisk. Styret velges for to år om gangen, bortsett fra styrelederen som bare velges for et år. Det vanlige har imidlertid vært at styrelederen har blitt gjenvalgt for et påfølgende år. Som det fremgår av figuren har styret ansvar for fem aktiviteter. Foreningens hovedvirksomhet har vært foredragsmøtene der man har forsøkt favne vidt med bla. emner fra vitenskap, historie/filosofi, globale problemer, litteratur og kunst/kultur. Man har lagt stor vekt på å få tak i de beste foredragsholdere, noe som har vært mulig takket være foreningens gode økonomi.

Pensjonistuniversitetet Nedre Romerike, Aktivitetstruktur

Figur 1: En skjematisk oversikt over PUNR aktiviteter

Pensjonistuniversitetene, idé, opprinnelse og hovedtrekk.

Noen eksempler på foredrag illustrerer bredden (to fra hver kategori nevnt i skjemaet):

IT-samfunnet v/Lars Monrad-Krohn

En romodysseé v/Erik Tandberg

De tre stadier - om Søren Kierkegaards filosofi v/Finn Jor

Med historien på ryggen, britenes liv og levnet v/Richard Hermann

Vann, en kilde til liv og konflikter v/Kjell Baalsrud

Menneskeskapt klimaforandring - konsekvenser og tiltak v/Øystein Hov

Humor i poesien v/Tor Stokke

H. C. Andersen og hans eventyr v/Birgitte Grimstad

Skagenmalerne v/Sigrun Rafter

Mitt samarbeid med Picasso v/Carl Nesjar.

Plenumsmøtene innledes med allsang og opplesning av "dagens dikt". Ved enkelte anledninger inviteres også sang-/dansegrupper eller personer til deklamasjon av litterære verker.

Styret delegerer ansvar for kunst- og kulturaktiviteter til tre av PUNRs medlemmer som arrangerer besøk ved utstillinger, muséer eller andre severdige institusjoner som f.eks. Stortinget, Rikshospitalet, Slottet ol. Ved alle besøk søker man å engasjere en kyndig guide. Det stimuleres ved slike anledninger til meningsutveksling og generell diskusjon.

Kunst- og kultur komiteen, "KuKu", har videre ansvaret for dagsturer i rimelig avstand fra Lillestrøm. Disse omfatter buss-/båtturer for å besøke aktuelle severdigheter. Her er de aktuelle "Vår- og høstturene" av interesse. Man prøver å kombinere besøk til flere steder av interesse. Eksempler på dette er tur til Jernbanemuseet utenfor Hamar, sammen med tur gjennom Hamars bygdemuseum. Annet eksempel er tur til Rød Gård, Jeløy. Marinemuseet i Horten, Oldtidsmuseet Horten kommune med etterfølgende middag i gamle, ærverdige Sjømilitære Samfund i Horten.

Tilslutt står KuKu-komiteen for teaterbesøk. Fordelen ved dette er ikke økonomisk, men det muliggjør at flere medlemmer kan slå seg sammen om å gå i teater. Programmene kan variere sterkt fra lette lystspill, musikaler, klassisk teater til operaforestillinger.

Den tredje kategori aktiviteter går under betegnelsen arbeidsgrupper. Dette er grupper som kommer sammen regelmessig for sammen å studere et språk, for tiden spansk, fransk, tysk eller dans. En sanggruppe møtes før plenumsmøtene starter og synger unisont til klaverakkompagnement.

Formålet med gruppene er faglig så vel som sosialt. Språkgruppene f.eks. starter med en lett lunsj før studiearbeidet begynner.

Sang og dans gir sosialt samvær samtidig som muskler og konsentrasjonsevne trenes opp.

PUNRs oppgave er å virke som katalysator for igangsetting av prosessen. Ved at medlemmer melder interesse for en bestemt aktivitet, vil PUNR formidle denne interessen, hjelpe til med å starte opp, for deretter å la gruppen arbeide på egen hånd. Dette i tråd med U3A's formålsparagraf å aktivisere til egeninnsats. Man har, av praktiske hensyn, funnet at antallet i hver språkgruppe bør begrenses til åtte personer. PUNRs oppgave er således å være fødselshjelper, men ikke driver av kursene. Deltagerne kan imidlertid gjøre regning med assistanse hva angår kopiering og ellers det som det vil falle naturlig at PUNR kan hjelpe til med. Det er studiegruppene selv som bestemmer måten de vil arbeide på og når de eventuelt skal avslutte sitt kursarbeid.

For tiden synes det være en viss interesse for igangsetting av slektsgransking, idehistorie, litteratur samt en tredje spanskgruppe, PUNR formidler disse ideene, men det vil være avhengig av medlemsoppslutningen om noe av dette realiseres.

For reiseaktiviteter som spenner over mer enn ett døgn og som innebærer overnatting, har PUNR en egen aktivitetsgruppe med to ansvarlige. Gruppens oppgave er å planlegge, tilby og foreta reiser i Norge så vel som i utlandet. Reisesenes varighet kan være fra ett opp til ti døgn.

Turene er gjerne lagt opp slik at de omfatter besøk ved forskjellige severdige steder, ofte med guider for orientering. Eller det inkluderer besøk i teatre, konserthus eller operaer. Eksempel fra i år (2003) er PUNRs "innen Norge tur" til Gålå hvor man overvar Peer Gynt-spelet og siden overnattet på Fefor Hotell. Turen omfattet også "sightseeing" med besøk ved forskjellige interessante steder. Reisen til utlandet gikk i år til Amsterdam til blomsterbiennalen.

Ved slike reiseaktiviteter inviterer reiselederne til ønsker og ideer fra deltagerne som derved kan ha innflytelse på hvor turene skal gå og hva man kan se.

Det sosiale samvær er viktig for medlemmene i PUNR. I tillegg til det samvær de ovennevnte aktivitetene innbyr til, inviterer PUNR også til "kaffestund" en times tid før plenumsmøtene, slik at medlemmene kan få anledning til snakke og bli kjent med hverandre.

PUNR er en dynamisk organisasjon i den forstand at det i tillegg til de aktivitetstilbud som er nevnt her, er mulig for ethvert medlem å fremme forslag om nye aktiviteter. PUNR vil være behjelpelig med å starte opp en slik aktivitet dersom det viser seg at den er liv laga. Som alt nevnt er dette helt og holdent opp til deltagelse og innsats.

Pensjonistuniversitetet har i dag medvind. Problemet flere steder er hvordan man skal kunne håndtere alle de som er interesserte. Hva PUNR angår nærmer medlemstallet seg 500. Med utbyggingen av Kulturhuset i Lillestrøm virker det som om møtefasilitetene for PUNR i overskuelig fremtid vil være løst. Om man så skal fortsette med andre rom i Kulturhuset vil fremtiden vise.

Frem til i dag er det fra 100 til 200 fremmøtte til plenumsmøtene. Det virker som om emnet for foredraget så vel som hvem som er foredragsholder påvirker fremmøtet. Med foreningens relativt gode økonomi, vil det være viktig fortsatt å engasjere gode og aktuelle foredragsholdere for PUNR.

Medlemmene må også være seg bevisst at PUNR ikke blir bedre enn den innsats medlemmene selv er villige til gi. Med nesten 500 medlemmer bør det være nok ta av. To års innsats i styre eller komiteer bør ikke være uoverkommelig. På den annen side bør det heller ikke være en oppgave å sitte for lenge. Det er viktig at organisasjonen får den innsprøyting av nye ideer og initiativ som utskifting og rokering av medlemmer i styre og komiteer innebærer.

Kontakt med andre, tilsvarende organisasjoner kan være av interesse og kan i dag skje direkte ved kommunikasjon via Internett. Det bør derfor være en oppgave for PUNR undersøke mulighetene for etablering av moderne datautstyr slik at organisasjonen også på dette området kan følge med i tiden.
